

Cílem této práce bylo analyzovat současnou právní úpravu živnostenského podnikání, která prochází neustálými změnami. Proto je první kapitola věnována historickému vývoji živnostenského podnikání na našem území. Podrobně je popsána úprava obsažená v živnostenském řádu, který zde platil v době tzv. první republiky. Je mu věnována pozornost proto, že v řadě případů současná úprava na tuto normu navazuje. Zmíněny jsou i některé tzv. velké novelizace živnostenského zákona, včetně poslední novely č. 130/2008 Sb., která nabyla účinnosti 1. července 2008. Z nástinu vývoje živnostenského práva, především vývoje živnostenského zákona, je zřejmé, že se požadavky na úpravu a regulaci živnostenského podnikání neustále mění a proto je třeba na tyto změny reagovat i příslušnou změnou zákona.

Druhá kapitola práce je koncipována tak, že jsou nejdříve vysvětleny pojmy živnostenské podnikání a živnostenské oprávnění, včetně různých v úvahu přicházejících režimů vzniku živnostenského podnikání.

Další část práce je již věnována výhradně současné úpravě živnostenského zákona. Je v ní vymezeno kdo může být subjektem živnostenského podnikání i jaké podmínky musí splňovat. Čtvrtá a pátá kapitola je věnována živnostenskému oprávnění, jakožto subjektivnímu veřejnému právu. Popsána je dynamika tohoto práva, tedy podmínky jeho vzniku, změny i okolnosti, za kterých dochází k jeho zániku. V šesté kapitole jsou popsány základní povinnosti, které jsou na podnikatele kladeny. Vztahy vznikající při realizaci živnostenského oprávnění jsou vztahy veřejnoprávními, podléhající regulaci ze strany státu jako subjektu mocensky nadřazeného. Organizaci státní správy na úseku živnostenského podnikání je věnována též samostatná kapitola, současně s výkladem o problematice kontroly a ukládání sankcí v režimu živnostenského zákona.

Jak z této práce vyplývá prošla oblast soukromého podnikání od doby svého opětovného začlenění do našeho právního řádu po listopadu 1989 značně dynamickým vývojem. Živnostenský zákon byl od počátku koncipován jako předpis správní a technický, upravující podmínky výkonu podnikatelské činnosti z hlediska veřejného zájmu.

Řada souvisejících zákonů z oblasti soukromého podnikání ale vznikla za zcela jiných společenských a hospodářských podmínek. Nevytvářely proto ucelený, vnitřně plně sladěný a funkční systém. Důsledkem pak byly časté změny v této

oblasti, reagující na aktuální, někdy i rychle se měnící potřeby. Důkazem je přes 80 novelizací Živnostenského zákona a více než 30 novelizací obchodního zákoníku.

Další změny v oblasti živnostenského práva přišly v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Nutnost harmonizace českého právního řádu s právem EU znamenala celou řadu změn jak v živnostenském zákoně, tak v předpisech souvisejících. Především došlo v rámci zahraničních osob k rozlišení občanů členských států Evropské unie, států EHS a Švýcarské konfederace. Podmínky pro jejich podnikání byly zmíněny, v podstatě jim byl zaručen stejný standard, jako mají čeští občané. V souvislosti s volným pohybem služeb v rámci Evropské unie došlo ke značné liberalizaci i v této oblasti.

Současnou právní úpravu živnostenského podnikání hodnotím, poté co jsem měla možnost se jí podrobněji zabývat, víceméně kladně. Jádro celé oblasti je vtěleno do jediného předpisu, živnostenského zákona. Jeho smyslem je úprava vertikálních, veřejnoprávních vztahů vznikajících při živnostenském podnikání. Je normou upravující komplexně jak právní režim živnostenského oprávnění, zahrnující podmínky jeho vzniku, náplň, případné změny i zánik, tak i výkon kontroly a ukládání sankcí na úseku živnostenského podnikání. Vedle této obecné části živnostenského práva obsažené v živnostenském zákoně a v zákoně o živnostenských úřadech, však existuje celá řada předpisů tvořících zvláštní část živnostenského práva, které je oprávněně vytýkáno, že je roztržštěná a nekomplexní. Proto se pak živnostenskoprávní úprava jeví jako velmi nepřehledná a v některých aspektech zbytečně komplikovaná a proto by bylo vhodné její zjednodušení. Některé návrhy na zjednodušení živnostenskoprávní úpravy zmiňuje J. Staša,⁶⁹ kdy u ohlašovacích živností by v některých případech byla vhodná kombinace podmíněně volného a volného režimu úpravy. U koncesovaných živností by mohly dotčené orgány samy plnit úkoly živnostenských úřadů a šlo by pak o jakési speciální živnostenské úřady. Jinou cestou, a to již několikrát použitou, je vydělovat některé činnosti z působnosti živnostenského zákona.

Dokladem o tom, že je zde potřeba zjednodušení a změny živnostenskoprávní úpravy, je i poslední novela živnostenského zákona provedená zákonem č. 130/2008 Sb. Pokládám za vhodné se některým změnám a jejich hodnocením v závěru této práce věnovat.

Cílem této novely je dle jejího předkladatele, ministra průmyslu a obchodu Martina Římana, usnadnit začínajícím podnikatelům vstup do podnikání. Mezi hlavní změny patří to, že se místo více než stovky volných živností zavádí jen jediná s tím, že podnikatel pouze nahlásí obor činnosti, který bude v rámci volné živnosti vykonávat. Seznam činností, které spadají pod volnou živnost, je přílohou živnostenského zákona.

Živnostenské listy a koncesní listiny, které dosud sloužily jako průkazy živnostenského oprávnění, nahrazuje novela jediným dokladem – výpisem ze živnostenského rejstříku. Pro podnikatele to znamená, že by mohl prokazovat právo podnikat i v několika oborech pouze jediným dokladem, a to právě výpisem z živnostenského rejstříku. Dosud musel právo k podnikání prokazovat u každého oboru podnikání zvlášť jedním živnostenským listem nebo koncesní listinou. A za každý takový dokument musel zaplatit správní poplatek. Důsledkem této změny tedy je také snížení poplatků souvisejících se vstupem do podnikání a menší administrativa.

Zaměříme-li se pro příklad na živnosti volné a novelizované činnosti živnosti volné, byl podnikatel povinen zaplatit 1000 Kč za každý živnostenský list. Podle novely uhradí stejnou částku, ale za ohlášení jedné či několika činností živnosti volné. Změna oboru činnosti v rámci volné živnosti žádnému poplatku nepodléhá. Podle ministerstva obchodu a průmyslu podnikatelé ušetří více jak 60 % současných správních poplatků. Na druhou stranu, ze strany obcí je namítáno, že v důsledku snížení množství správních poplatků hrozí až 80 % propad příjmů z poplatků. K tomu uvádí důvodová zpráva k této novele, že změna zákona sice připraví obce o 125 milionů korun na poplatcích, které obce v souvislosti s živnostenskou agendou vybírají. Na druhou stranu jim ale redukce administrativní zátěže umožní snižovat náklady.

Ze strany podnikatelů je tedy tato změna hodnocena kladně. Naproti tomu z pohledu obcí, je vytýkáno, že se novela dopadem na rozpočty obcí nezabývá.

Novelou dochází také ke zkrácení doby praxe pro vydání živnostenského oprávnění tam, kde je praxe zákonem vyžadována. Rušení povinné praxe u řemeslných živností, které přináší novela, však není přijímáno jednoznačně kladně. „V určitých profesních kruzích je chápáno novelou navrhované zrušení podmínky

povinné praxe v oborech řemeslných živností při dosažení příslušného stupně vzdělání jako neodůvodněné.”⁷⁰

Novelu můžeme označit za pozitivní, především usnadní vstup nových podnikatelů do podnikání. Toto usnadnění se týká zejména snížení počtu živností a koncesí a také zkracování požadované praxe před zahájením živnostenské činnosti. Přesto i při projednávání této novely vycházeli najevo protichůdné názory na regulaci soukromého podnikání, které byly a jsou důvody častých změn v zákonné úpravě.

I přes četné novelizace, včetně této poslední však lze stále najít ustanovení vyvolávající praktické problémy, jejichž řešení by bylo možno zvládnout lépe.

Příkladem, který si zde můžeme uvést, jsou situace, které mohou nastat v některých případech zrušení živnostenského oprávnění rozhodnutím živnostenského úřadu. V případě, že podnikatel ztratil rozhodnutím soudu způsobilost k právním úkonům nebo byl uznán vinným ze spáchání trestného činu uvedeného v § 6 odst. 2 živnostenského zákona, nesplňuje již všeobecné podmínky provozování živnosti. Dochází tak v podstatě k protiprávnímu stavu, kdy podnikatel nesplňuje zákonem stanovené předpoklady, ale až do rozhodnutí živnostenského úřadu o zrušení živnostenského oprávnění zcela legálně živnost provozuje. V praxi se může jednat např. v důsledku podaného odvolání o velmi dlouhou dobu. Řešení této situace je však, nejen z důvodů presumpce nevin, krajně obtížné. Určitým řešením by byla možnost pozastavení výkonu živnostenského oprávnění v případě, že začne některé ze zmíněných řízení před soudem.